

О. В. ЖАБКО, студентка V курсу
(Національний педагогічний університет ім. М. П. Драгоманова, м. Київ)

ДОВІРА В СУЧАСНОМУ СУСПІЛЬСТВІ ЯК ОДИН З АСПЕКТІВ СОЦІАЛІЗАЦІЇ МОЛОДОЇ ЛЮДИНИ

Наукові праці МАУП, 2003, вип. 12, с. 54–55

Розглядається проблема довіри в сучасному суспільстві. Основний акцент робиться на психологічному аспекті довіри як людської потреби у захисті, безпеці, спокої, впевненості. Значна увага приділяється онтології довіри: її міфологічним, релігійним, історико-філософським і психологічним джерелам. Висвітлюються питання довіри як актуальної проблеми соціалізації в сучасному суспільстві молоді особистості.

У сучасному суспільстві, яке у своєму розвитку проходить ряд стрімких трансформацій, спостерігається тенденція до змін основних конструктів психіки. Різноманітні ставлення людини швидко змінюються й інволюціонують, ще не встигнувши перейти до розряду настанов. На перший погляд, це уявляється зрозумілим, адже спрацьовує біологічний закон: всі живі організми здатні змінювати свою поведінку залежно від обставин. Однак психологічна практика доводить зворотнє: витіснення певних переживань впливає на поведінку людини таким чином, що часто, відмовляючись від речей “начебто зайвих” у практичному житті, сучасна людина не набуває, а втрачає!

Тому в цьому аспекті дуже актуальною є проблема довіри. Здається, що саме соціальне середовище змушує людину відмовитися від довіри. У сучасному суспільстві довіра асоціюється з легковажністю, “дурістю”, обманом, ошуканістю, як каже народна мудрість: довірай, але перевірй!

У такому аспекті довіра розглядається як суто соціальне явище, тому й не дивно, що ставлення до нього відображається в соціумі, оскільки явище залежить від середовища, в якому воно існує, і тому підпорядковується його законам.

У сучасних умовах ринкових відносин і культу грошей довіра постає немов “недолік”, предмет розкоші! Частіше цей факт можна спостерігати серед молоді, що є найбільш ресурсною частиною населення. Серед 175 респондентів (17–25 років), які були нами опитані, 57,7 % назвали серед існуючих психологічних проблем молоді проблему довіри; 33,1 % — проблему взаєморозуміння, що цілком зрозуміло, адже будь-які відносини (соціально схвалені) будуються на довірі.

Детальніше результати наших спостережень представлені у таблиці.

Детальніше результати наших спостережень представлені у таблиці.

Перелік основних проблем молоді за результатами опитування	%
Проблема довіри (101):	57,7
- до уряду, країни (56)	32,0
- батьків (19)	10,9
- друзів (14)	8,0
- партнерів (10)	5,7
- коханих (1)	0,6
Проблема взаєморозуміння (58):	33,1
- у родині (41)	23,4
- серед колег (робота, навчання) (6)	3,4
- з друзями (8)	4,6
- з керівництвом (3)	1,7
Проблема апатії до життя (12):	6,9
- нецікаво жити (5)	2,9
- лінь (7)	4,0
Проблема звички (шкідливі звички) (4)	2,3

Ці результати свідчать, що проблема довіри включає в себе не лише соціальні, а й психологічні аспекти соціалізації молоді особистості.

Як психологічне явище довіра розглядається з багатьох точок зору.

Карл Юнг у своїй теорії колективного несвідомого зазначав, що зв'язки не можуть бути засновані тільки на несвідомому, але несвідоме може виступати джерелом їх виникнення. Виходячи з цієї теорії можна зробити висновок, що людина, яка діє у групі і з групою в тих чи інших ситуаціях, демонструє акт довіри — недовіри. Доказом подвійності природи довіри (соціальний та психологічний бік) може послужити приклад первісної людини в її історично-соціальному розвитку. Щоб вижити, індивід повинен був належати до групи, виконувати в ній певні обов'язки, довіряти їй своє життя, а винагородою було почуття захищеності, не стільки фізичної, скільки психологічної; відчуття того, що індивід не один у цьому небезпечному світі. І якщо джерелом довіри була потреба у захисті, то змістом довіри було заперечення страху. Тим самим зберігалось психічне здоров'я людини.

Сьогодні в суспільстві все більше спостерігається відхід від процесів колективної взаємодії й прагнення до індивідуально-психологічних аспектів соціалізації. Довіра як функція належності до групи та захисту все більше нівелюється. Функція захисту, яка виконувалась колективною спільнотою, зараз практично відсутня, що в результаті викликає стан психічного неблагополуччя, проявами якого є невпевненість, тривожність, страхи та неврози.

Все більшої соціально-психологічної значущості набуває поняття довіри в релігійному аспекті (як передумова віри) соціалізації особистості юнацького віку. В цьому руслі злам довіри може розглядатися як криза екзистенційного буття, яскравим прикладом може слугувати біблейський міф про гріхопадіння перших людей. Актом зламу довіри було куштування "райського яблука" як символу пізнання, що призвело до вигнання перших людей, Адама та Єву, з Раю. Іншим прикладом може бути давньогрецький міф про скриню Пандори, де відображається сучасний аспект соціальної взаємодії "довіряй, але перевіряй". Виникає ніби окреслена схема дезадаптації молодої людини в соціальній взаємодії, де злам довіри призводить до кризи буття на індивідуально-психологічному рівні. Однак в народних епосах має місце і зворотний акт. У багатьох казках зустрічаємо архетип Мудрого Старця, уособлення смислу й мудрості, коли у такий спосіб акт довіри розглядається як єдиний шлях до спасіння (в рамках екзистенції індивідуального буття), при якому спостерігається відхід від раціонального, на рівні "беззаперечної довіри до вищого авторитету", внаслідок чого зламу довіри не відбувається і людина переходить на наступний етап свого розвитку.

Порівняння міфологічних і реальних ситуацій дає можливість провести певні паралелі, коли на

рівні специфічного символу або образу архетипи Мудрого Старця, Великої Матері, Захисника можуть трансформуватися в реальному житті у психологічний аспект віри в мудрого і доброго керівника, психолога-консультанта чи священика (трансформація соціально-психологічного аспекту в релігійний).

І якщо довіра до первісного шамана (вождя) була обов'язковою й межувала з благоговінням та фанатизмом, то довіра до психолога-консультанта (керівника, авторитета) обумовлена нагальною потребою, що викликана соціально-психологічними проблемами соціалізації молоді в суспільстві. Людині потрібно комусь довіряти, інакше вона буде жити в постійному стані підозри й страху, що може призвести до соціально-психологічної дезадаптації та порушення міжособистісної взаємодії. Зараз спостерігається тенденція до маніпулювання людьми через психологічні відхилення на індивідуально-особистісному рівні життєдіяльності, через глибинні сфери психіки з метою формування довіри в певному соціальному аспекті для набуття авторитету маніпулятором без підтвердження авторитетності на свідомому рівні (реальними справами). Це може бути однією з причин кризи довіри в сучасному суспільстві.

Криза довіри існує не тільки в соціумі, в якому живе молода людина, а і в її внутрішньому світі. Однак це потребує особливого окремого аспекту дослідження й аналізу.

Отже, кризу довіри не можна розглядати лише як суто соціальне явище, залежне лише від умов розвитку того чи іншого суспільства. Це підтверджується результатами проведеного нами дослідження, де відсутність довіри визначалася як індивідуальна та загальнопсихологічна проблема сучасності. Саме тому потрібно більше уваги приділяти психологічному аспекту довіри як запоруки підтримання психічного здоров'я молодої людини, позбавлення її від страхів, підозр і тривожності, зумовлених почуттям самотності та небезпеки, виховувати підрастаюче покоління на засадах позитивного досвіду співпраці та партнерства.

Література

1. Кэмпбелл Джозеф. Герой с тысячами лицами. — К.: София, 1997. — 336 с.
2. Майерс Д. Социальная психология. — СПб.: Питер Ком, 1998. — 688 с.
3. Психология личности: Слов.-довід. / За ред. П. П. Горностая, Т. М. Титаренко. — К.: Рута, 2001. — 320 с.
4. Фрейджер Р., Фейдимен Д. Личность: теории, эксперименты, упражнения. — СПб.: Прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. — 864 с.